

igéri An-
y a ko-
megtalá-
eretni.
Magyaror-
k lépnek

engedélyt
ly egye-
ily czim

a P. Nap-
silap né-
21-kén
Bécsbe

lio tonna
termelés
kalapáló-
iség elő-
700,000
lt szük-
llo em-
vényként

mérges
régóta
esse ez
igre si-
nyert

p vonja
at lehet
lforból.
e 1600
sziklán

evőleg,
foglalt
mcllett
épend,
elezte-
n fog-
almaz-
teje a-
makra
t léve

an ál-
dalmat
paren-
ónál
nézt,
nek s
szon-
sze-
bérlo
megfi-
atolá-
adtat-
elen-

rületi
g fo-
li 10
ezési
va-
land.
853.

-20)
igra
ág
var-
sági
alón
ze-
Az
Ko-
en-

Előfizetési ár:

Évnyegyedre	vidéken	2 ft. 50 kr.
"	helyt	2 — 24 —
Félévre	vidéken	5 — 40 —
"	helyt	4 — 48 —

HETILAP

A Hetilap megjelen hetenként kétszer, szerdán és szombaton egy-egy íven. — A hirdetések négyszer hasábozott sorának ára 3 pkr.

az ipar-világ, tudomány, művészet s szépirodalom köréből.

58. szám

Kolozsvártt Szombat Oct. 1.

1853.

Tartalom:

A haszonbér hatása a népre. *M. Lajos.* — A tehének meddősége és elveteléséről. *G. Lap.* — A nap és föld egymáshoz aránya. 3. — Szép Nyárád tereinek. Költemény *Nagy Lajos.* — Richmond báró és Bourbon hg. K. — A magyar szent korona megtalálásához. — Levelezés: Margitta. — Hirfűzér. — Halánylatkozat. — Mozaik. — Hirdetések.

Előfizetési főhívás

A HETILAP

october-decemberi folyamára.

Vidékre: 2 ft. 50 kr. — Helyt: 2 ft. 24 kr.

Az előfizetést tartalmazó levelek bérmentesítendőek. Előfizetni lehet helyt Tilsch J. könyvkereskedésében; vidéken minden cs. k. postahivatalnál.

A haszonbér hatása a népre.

Felszámíthatlan a nyomor és inség, mi a haszonbéri rendszerből a népre háramlik; s kibeszélhetetlen az erkölcsi veszteség, mit ez úton a földes uraság s illetőleg a nemzet szenved.

A birtokos körül belől oda számít: hogy jöszágából annyi haszonbért huzzon, a mennyi becsületes gazdatiszti kezeléssel, annak tiszta jövedelme lenne. A haszonbérlo meg oda számít, hogy a jöszágból két annyi jövedelmet huzzon, mit is következőképen remél elérheti.

Korcsmát tart, sóarulás kiváltságot eszközöl, gabonafelesleggel bír, sőt pénzeeskéje is van, melyekből hitelre a falu népének szivesen kölcsönöz; de oly feltétel alatt: hogy a várokozás fejében egy, két, három s több nap számat a kölcsönhöz képest tegyenek: szóval úgy nevezett uszorásokat csinál. S így lassanként az egész falu eladósítja. Most már a nélkül, hogy egy krajczárt fizetne, az eladósított néppel földjeit ingyen mivelletti: következőleg a jöszágból a kétannyi jövedelem könnyen békerül, s ezen feljül a speculatiók még egy annyit adnak.

De mi lesz az eladósított népből? A népnek minden élhetési alapja kézi munkájában áll, ebből tartja családját, ebből fizeti az adót. Azonban a haszonbérlo a nép munkáját magoknak halászzsák el. A család éheznek, az adóért szoritja a falusbiró: pénzért szántani, kapálni vagy aratni menne a szegény ember; de a haszonbérlo utját állja, s barázdájába tereli. Láthatni az éhségtől elsápadt népet mint izzad az uszorában, s megesis az embernek a lelke midőn néznie kell, hogy egészséges étel helyett vadhagymát és gyökeret eszik, s az anya fonnyadt emlőjéből vért ad csecsemőjének. Sőt nem csak munkája, de uszorában a haszonbérlohoz jut a népnek utolsó tőjása és csirkéje is.

Kitelik a haszonbér ideje. S ekkor másuvá menvén, a népnek kiadott kölcsönt felhajtja. A népre executio megy s kipszszul marhájából s utolsó rongyából.

Leirhatatlan az inség mit a haszonbéri rendszer a népnél előidéz.

De nagyobb az, hogy e lelkelen kifosztás miatt a nép elátalkodik. Egy rész elfelejtkezik a valódi tulajdonos nevével s a haszonbérlo mint vérszopót nézi, s fenekedő érzelmek keletkeznek keblében ellene, a más rész átkozza a földesurat, miért adta őt vampyrok kezébe, kik véret kiszívják. Szóval a nép utálatlaltal telik el a birtokosság ellen, s agyában communisticus eszmék születnek.

Higyjétek el, hazám főbb birtokosai, hogy ha jöszágaitokat a haszonbérlo kezéből ki nem veszitek, s becsületes gazdatisztek által nem kezelititek, nevetek lassanként kihál a nép lelkéből, vagy átkaik közt jön ajakára.

Midőn ha ti magatok kezelititek jöszágaitokat, azokat kellőleg beruházzátok, évenként megjárjátok, a nép szükségéin segíttek, kérését kihallgatjátok, mint dicső eldődeiteket, a tyjának fog titeket tekinteni a nép; az inségtől, következőleg az elátalkodástól megszabadul. S egy csendes civilisatio kezdődik el, mely a hon minden lakóit összeforaszítja s nagy jövendők talpkövet teszi le.

Tekintsetek komolyan szét ez ügy körül, s meg fogtok győződni, hogy jelenleg a honnak semmi által akkora szolgálót nem tesztek, mintha a nyugalom párnáiról felriadtok s a haszonbér rothadt jövedelme helyett, ti magatok kezdetek gazdaskodni, s ez által visszadjátok neveteket a nép tiszteletének, virágzást és jólétet támasztatok, a gazdatiszti hivatalban a nemzet lelkes ifjúságának pályatért nyitok, saját jövedelmeiteket megkészszeriztek s jöszágaitoknak s a népnek a haszonbér általi elsovrasztása helyett, új életet s új reményt támasztatok.

A haszonbéri rendszer megszüntetése a nép inségének végetvet, kebléből a gyűlölséget a vagyonos osztály iránt s fejéből a communisticus eszméket kitorli s közharmoniat eszközl.

Ki a városokból jöszágaitokra! el a haszonbérlokkal; derék gazdatisztek; ez lehet egyedül a jövendő alapja; ezt várja tőletek a haza. M. Lajos.

Tehenek meddősége- s elveteléséről.

E czim alatt jelent meg a „Maison rustique“ francia lapban Jamet urnak egy czikke, melyet méltónak tartunk közzétételre.

Valamint Némethonnak némely vidékein, úgy Franciaországban is gyakorta megtörténni látszik, hogy sok tehén hosszabb időre meddön marad, és azután első négy havi hasasságuk ideje alatt elvetelnek. Ez néhol oly gyakori eset, hogy a baj járványos tüneménynek alakját öltötte magára.

Eleinte a durhami fajú bikákat vádolták, p. o. Moyenne-ben, nem sokára azonban úgy találták, hogy a belországi bikákkal sem megy a tenyésztés jobban. Azután a vizet okozták, de csakhamar meggyőződtek, hogy ez állítás hasonlóképen nem elfogadható, mert különféle falkák ugyanazon egy vízzel itattatnak, mégis csak egy része szenved a bajban, midőn a többi annak legkevésbé sincs alávetve.

Majd azután az érvágáshoz fordultak, de ezzel sem boldogultak, mert vaktában tették; épen oly gyakorlatellenes volt a megfolytatás után a tehének véknyát hideg vízzel leönteni, vagy nedves agyagot rakni rá; meghűtés volt gyakran következése.

Jobb sikere volt a helyiség változtatásának, s a baj orvoslását légváltoztatásnak tulajdonították. Jamet ur szerint a bajnak jobbra fordulását az életrendben kell keresni, miután bebizonyult, hogy az által éretik el a kívánt czél, ha a sovány tehének jó tartás által húsosabbakká tétetnek, a kövérek pedig, nem csak szükkebb eledel, hanem illő érvágás által is megsoványittatnak.

A meddő állat körüli illetlen eljárás célszerúsége mellett Jamet a következő példát hozza fel: 1847-dik évben árverés alkalmával egy durhami marhát vett meg, mely 4 éves, és ez ideig meddő volt; 80 órányi hosszú utat kelle vele tenni, mialatt takarékosan tápláltatott, és megérkezése utáni napon jókorára mennyiségű vére csapoltatott le; ezen fölül az állat megszokta azelőtt a bő legelőt, itt csak kevés szénát kapott, de szalmát annyit, a mennyit megehetett; három hét múlva bika alá eresztették, és megüzelkedett; az óta szoroson és szükén tápláltatik, és már ötödször hasas, s mindössze csak is ötször volt bika alatt.

Az elvetelés, ha egyszer megtörtént, közősen többször is visszatér. Ha e tünemény valamely községbe s istállóba berontott, a baj egymást éri; ekkor bé kellene várni a természetű időt, mely a hasasságnak kedvező lefolyására szükséges lett volna, s csak azután lehet a tehent bika alá eresztetni, és pedig azon eljárásnak pontos megtartása mellett, mint a meddőségnél mondatott; a kövéreknél érvágás, s eledelkevesítés által soványításra kell dolgozni; és ha soványokon az érvágás szükségesnek találtatnék, ezt a megfolytatás eltt eledeljavítás mellett kell inkább tenni, mint utána. — Ezen eljárás, legalább közönséges időben, foganatosnak mutatkozott.

Jamet egyik szomszédja két év előtt egy marhát vett; ez 4-ik hónapban elvetélt, néhány nap múlva ismét bika alá akarta vezetni. Jamet azt nem javasolta, hanem ajánlá neki, hogy várja be a még hátralévő 5 hónapot. Ez megtörtént, az állat — fiatalága daczára, mert két éves volt, mégis naponként mintegy 3 itcze tejet adott, és azon időben, mikor az ellésnek rendszeren megtörténni kellett volna, még egyszer annyit. Tehát itt az anyában valami változás esett, mely a tehének szerveire befolyást gyakorolt; és ha ebből következtetni szabad, valószínűleg ismét elvetelés következendett, ha ujra hasas leendett volna. Ezen tehén későbbben egy erős borjut hozott a világra, és most harmadszor hasas.

Egy másik kövér tehénnek, mely most már kétszer egymás után vetélt el, rendes eledelle megkevesbitetett, s csak szénával és szalmával tápláltatott; a mint a negyedik hónap közelgetett, tetemes érvágás vitétt rajta végbe; de minthogy nem elég gyorsan vesztette el kövérségét, 5-dik hónapban ismét vér, noha kevesebb, csapoltatott le belőle, és hátrány nélkül ellott meg rendes időben.

Jamet biztos hiszi, hogy ilyen elvekre alapított kezelés tökéletesen alkalmas, a szóban forgó baj elhárítására, s következő tényre támaszkodik:

„Le camp“ nevezetű földmívelési iskola istállóiban az ökrök és tehének jól tápláltak, de az eledel mennyisége változó, és a marhának annyi adatik csak, a mennyi az élet fentartására és tejelésére okvetlenül szükséges; ha a tejelés fogytának indult, megkevesbbitetik az eledel; ha a tejelés megszűnik, annyi eledel vonatik el a marhától, a mennyire az a tejelés növelése okáért megtoldva lett. Ezen kezelést mellett az intézet igazgatója évenként több borjut kapott, mint a szomszéd tenyésztők; és istálló mentvék a kártékony befolyástól, melytől egy istálló sem menekült meg a községekben, hol ezen intézet létezik.

Tejelő teheneket bőven táplálni, kétségkívül hasznos; és a ki szűken táplálja, saját érdekét nem ismeri; hanem a tenyésztésre szánt daraboknak az eledelt mennyi- s minőség szerint állapotjukhoz kell intézni.

Ellés után néhány napig bőséges és erősen tápláló eledel adassék. Nem lehet attól tartani, hogy igen meghízik; ellenben, ha ismét hasas, és teje fogyatkozni kezd, eledele is szorítottassék meg, s csak annyit kell neki adni, mennyi elegendő, jókarban tartására.

Befejezésül azt mondja Jamet, hogy többnyire az igen kövér, és az igen sovány tehenek maradnak meddők; az elsőket hasztalanul vezetik a bikához, az utolsók nem veszik fel őket. A figyelmes tenyésztő teheneit aránylagosan jó husos állapotban igyekszik tartani, és e célból nem csak a takarmány mennyiségét, hanem természeti erejét is tekintetbe vévén, a szükségességnek aránya szerint változtatni törekszik, a mint marhájának fejésre, stb. használata magával hozza.

G. Laj.

A nap és föld egymáshoz aránya.

A természettudósok azt mondják, hogy a nap egymillioháromszáz ezerszer nagyobb földünkkel, s ettől 21 millió mérföld távolra van. Ezt könnyű mondani, de érteni bájatosabb. Hogy e nagyságot és távolságot könnyebben megfoghassuk, elemezzük egy küssé.

Ha délben a tiszta égre tekintünk, a napot akkorának látjuk fejnünk fölött, mint egy közönséges tányér. Képzeljük most, hogy a napból látszólag csak egy köles-szem nagyságu darab kiszakadna s a földre hullana. A míg a köles-szemnek látszott darab a földet érné, sok év telnék el, az alatt egy ember bátran iskoláit végezhethné, megházasadhatnék, gyermekeit nevelhetné s több efélet végezhetne, mi alatt a veszély mindig fenyegetőbb lenne feje fölött. De a szerencsétlenség bekövetkezése előtt már évekkel meg lennének fosztva a nap világától, a melegtől s így minden örömtől. Mert a lehulló napporszem végre az egész tágas láthatárt körülünk el-takarná, mint egy óriási napernyő, s mielőtt földünkre érne, a roppant légnyomás hegyeket, tornyokat, e dőket, házakat s mindent, a mi él és mozog összezúzna s elpusztítva. A köösszemből óriási gömb lenne, ezerszer nagyobb földünkkel, melyet számtalan darabokra törne.

Ha a napot szétdarabolnók s e darabok mindenike akkora lenne, mint a mi földünk, e golyókat egymás mellé helyezve, nem csak betölthetnők ez által azon roppant, 21 millió mérföldet tevő távolságot, a mely a nap és föld között van, hanem 206 ily hosszú vonalt rakhatnánk be velök.

Ha az ember a földtől a napig telegráfsodronyozatot tudna és akarna vinni, ehcz 305,500,000 mázsa vas lenne szükséges; ha e sodronyozat tartására minden 80 lábnyira egy oszlopot emelnénk, 8400 millió oszlopra volna szükség.

Vágjuk a napot kockadarabokra, melyekből mindenik egy mérföld magas, széles és vastag legyen, háromszáz billional több ily kocka jöne ki belőle. Egy billio pedig millioszor millió! Minden négyszög mérföldben 4096 négyszög rőf van. Mily nehéz egy négyszög rőf föld, porond, vagy kő, azt már tudjuk. Ebből képzelhetni s kiszámithatni a nap iszonyu súlyát, a melyet az isten mindentható keze az ég űrben szabadon tart. A mint tudva van, a föld 24 órában egyszer fordul meg maga körül, s e közben 5400 mérföldet halad, tehát egy perczen négy mföldet. Ha már a napnak épen annyiszor több időre volna szüksége, hogy maga körül egyet forduljon, mint a hányszor nagyobb a földnél, ugy csak 3589 év alatt tehetné ezt. De a csillagászok állítása szerint a nap 25 nap s 14 óra alatt fordul egyet tengelye körül: mely nagy lehet hát annak gyorsasága a földéhez képest. Minő kéznek kell annak lenni, a mely e szörnyü testet oly gyors forgásba helyezte s abban meg is tudja tartani!

Mily lassan mászik a csiga a gyorsan iramló lóval szembe, s ennél mennyivel gyorsabban halad a gőzkocsi; de ennél még gyorsabban a galamb, melyet a kilőtt ágyugolyó mégis elhagy. A hangnak csak egy fél perc kell, hogy egy mérföldet haladjon: de mind-ezeket megelőzi gyorsasággal a világosság, mely egy percznek hatvanad része alatt 42,000 mföldet halad. Ha egy szép reggel azt kiáltod a napnak: „Ma fiam született!“ mielőtt hangod ez égi testhez ért, fiad már 20 éves suhancz lett; de a helyett, hogy az ég királya téged ily sokáig várakoztasson válaszára, 8 percz és 13 másod percz alatt már feleletet nyertél, még pedig a napsugárok által, melyek a 21 millió mföld útát e rövid idő alatt megtették.

Azt mondók, hogy a világosság leggyorsabb, ez igaz volt egy ideig, de most az el-sőséget elvitatáza töle a villanydélejes folyam, mely a telegráfok sodronyszálain fut végig. Némely tudósok azt állítják, hogy e folyam épen semmi tért sem ismer, s ezért azon pillanatban midőn például Londonban útnak eresztik, már Bécsben, Pesten van. Mások meg azt mondják, hogy egy másodpercz alatt 62,000 mföldet fut be.

Az újabb idő különösen gazdag az ily meglepő, varázsszerű feltalálásokban. A gyarló, a korlátolt erejű ember vasesővekbe zárja a gőzt s nem bocsátja onnan addig ki, míg neki a legbámulatosabb szolgálatot nem tette. Elfogja a napsugárt, bezárja egy kis szekrénybe, a hol néhány percz alatt számára oly élethű képet kell elkészítenie, a minőt a legjobb festő sem tudna. Végre mesterséges vilámlamokat állít elő, s mint íróttalat használja, s vele egy pillanat alatt a legtávolabbi országokba, a tengeren tútra ír!

SZÉP NYÁRÁDTERÉNEK ...

Szép Nyárad terének
Gyönyörű leánya,
Szerelmes lelkemnek
Ragyogó gyémántja!
Szegegy vagyok, ámde szeress;
Az ur isten mi velünk lesz.

Nem vagy ismeretlen,
Látalak már sokszor:
Mosolygó tavasszal,
Hajnal hasadáskor.
S rá-ránéztem szép arcodra,
Mint napsugár a virágra.

Hasztalan futottál
A csendes magányba,
Vagy mint esti csillag
Látatlan hazába;
Titkos, lassu szél fuvalott:
Lelkem repült, veled szállott ...

És miként szerettek!
Azt nem mondhatnám el—
Szívem eljegyeztet
A részvét könyvével,
Mit hullattál a mezőre...
Ifju hősök emlékére.

Nagy Lajos.

Richmond báró és Bourbon herceg.

„Most nem rég Párisban egy ember halt meg, kinek élete a világra nézve mindig rejtélyes vala. Ez Richmond báró, ki magát XVII Lajosnak adta ki, és ez álnév alatt nagy figyelmet gerjesztett, és hitelre talált. S mint ilyen, a francia kormány figyelmét folytonosan magán tartotta. A júliusi kormány alatt ezért kétszer állítottott törvényeszek elébe; börtönbe vettetett, hol több politikai notabilitással jött ismeretségbe. Az ideiglenes kormány alatt egy emlékirathoz igyekezett megmutatni XVII Lajos címéhez jogát; s egy-szerszind L'Inxeble czimü lapot alapított érdekeinek védelmére, melyben mind azon uralkodókat, kik 1793 óta Franciaország koronáját fejökre tették, tolvajszággal vádolta. Ezen ember származását mély titok fedi. Több francia nemes hitt neki, s számára 12,000 frank évdíjt biztosítottak. Ebből élt halála napjáig.

A hírlapok e közleménye alkalmat nyujt nekünk, s mintegy feljogosít elmondani, mikép Erdélyben ismertünk egy ily praetendenst, ki ugyan e nevet és jogot követel.

E mindenestire eredeti egyéniség született francia volt. Termete magas, képe darabos s mondhatni szép, vére öreg korában is izgékony és kedélyes, s volt bizonyos urias benne.

Férfi korában jelent meg Erdélyben, leg-alább az előtti életét nem ismerjük. Mint francia nyelvmester alkalmazá magát egyelőre, később egy köz-sorsu székely leányt nöl-vett Maroszátkben, s így a székelyföld mintegy második hazájává lett.

Némelyek szerint e rögeszmét egy gróf verte fejébe, míg gyermekei mellett francziászkodott; mások szerint az eszmét magával hozta. Jelen sorok írója csak végnapjaiban ismerte meg, akkor, midőn a világ, ha volt, eredeti nevét már elfeledte, mikor őt minden Bourbonnak, Bourbon hercegnek nevezé, mit ő ekkor már komolyan elfogadott.

E czimzések egy neme volt a gúnyolódásnak, mit azonban ő észre nem vett vagyis észre venni nem akart. Soha sem lévén komoly, örök enyelgés közt végre bizonyos bohóc szerepet veve föl, mi őt a legjobb körökben szívesen látottá tev. Gyakran egész ruhatárát hátán hordá, s még akkor sem kívánta feledni a hosszas toilletet.

Az utolsó napokban nem dolgozott szabó az ő számára; a világ négy tájáról jött össze öltözeke, de azért minden ruhadarabnak meg volt a története; zsebkendőit, nyakravaját szép nőktől kapta, némely darabokat a bécsi udvar körében kapott; egy gummi kaputját pedig Demidoff muszka kerczeg és minisztértől, mint a kinél állítólagosan a forradalom alatt Petersburgban tartózkodott.

Elbeszélésében sok ügyességgel bírt, s annyi praetendensi adomával szövé át beszédét, melynek nagy része jöendő királykodása körül forgott: hogy egy tekintetere sokakat megingatott. Néhány ily adomát ide jegyzek.

Emlékezett, mikor ő még a Tuillieriakban lakott; emlékezett egy leány-testvérére, kivel játszadozott, apjára, ki őt igen nyájasan tanítgatá. Sőt azon anekdotát is magának vevé, miszerint egykor XVI Lajos kis fiát egy compászsall messze elküldé kertjében, s neki mint gyermeknek a compász után kelle apját megtalálni.

Apja lefejeztetése idejében, mint mondja, egy puttonban szabaditák meg; gyermekségét

pedig Janina várában töltte a középtenger partján, később angol tengerésztszít volt, honnan egy ki tudja miféle jelt mutatott.

Ilyesmit mutogatni, főleg rajzban, nagy hajlamot érzett magában. Saját keresztlevélét bár kinek rögtön elébe csinálta; rajta volt felül a három lilium, mint a Bourbonok czimere, alább a keresztlevél szövege latinul.

Egyszer, meséllé, Bécsben mulatott. A rendőrség magához hivatja, sőt hivatja később maga a császár. Mikor belépett, a császári ház több tagjai vártak reá; az obsitos regéje szerint épen oszonyáltak, s őt is leültették. Mondák neki: ha ő XVII Lajos, mondja meg, mire emlékezteti valami e szobában? Ő rögtön megismerte anyja képét, meg egy asztalt, melyre ő egy karczolatot tett kardjával, a mint kis kutyájával Párisban játszott.

A forradalom Seps Szentgyörgyön érte. A mint a zavarok ott megkezdődtek, félvén, hogy a nép őt, mint királyi vért, bántani fogja; sapkáját hirtelen kaputja alá dugta, úgy hogy az hátán egy púpot alakított; erre egész testében meggömbödött, pálczájára támaszkodott s úgy cizmogott ki az ojtói passuson.

De nem lévén pénze, Moldvában meglát egy félig kész oláhtemplomot, magát festőnek adja ki, s megbiztatja magát, hogy a templomot fesse ki. Meg is hozatá ő a festéket, addig jól ett, jól ivott; akkor egy nap a falra egy kecskét feste, s azzal tovább állt.

Igy jut Galaczra, hol őt a muszka tisztetek nem csak mindennel elláták, de felküldék Pétervárra. Pétervárt, mint mondja, egyelőre sokat gondolkodtak: ne küldjék-e Franciaország megürült trónára? Mindennap az udvarnál volt, s főleg Demidoff herczeggel, szerinte a muszka udvar mindenhatójaival, gyakran pirosra itták magukat; s mikor látná, hogy nem veszik fel ügyét, visszatért Erdélybe.

Folytatá egy háztól ki- s mászó bejáró életét. Tanított nyelvet; lerajzolta vagyis mázolta a ház minden tagjait; ha kisasszony volt a háznál, annak szepet tett, királynéságot ígért. Mignem egyszer a vásárhelyi városkapitányság egy pár napra elzáratta.

Igy jött utána végre a halál s vete véget kalandjainak. Meghalt 1851-ben a vásárhelyi kórházban.

Egy fia él, ki hasonlóan Bourbon Berry herczegnek hivatja magát. S egyike a legszerencsésebb ezer-mestereknek; szobákat fest, orgonát, órát, mindent csinál; s neje utáni jószágában a székelyföldön ezer adomára adva alkalmat, csendesen él. K.

A magyar szent korona megtalálásához.

A magyar sz. korona és jelvényei megtalálása részleteiről, a legkülönbemű versiók keringnek. A „Soldatenfreund“ sept. 24-kei számában is találunk tudósításokat, melyek nem egészen egyeznek a temesvári újságéival.

A „Soldatenfreund“ adatai röviden a következők. A cs. kir. kormány még 1849-diki szeptemberben értesült Viddinből, hogy a koronát Szemere ásta volna el Orsova tájékán. Clannern lovag osztálytanácsos Ó-Orsován vegyes bizottmányt alakított Karger hadbíró elnökele alatt, melynek hivatása leendett a korona rejtékét kipuhatolni. A bizottmány azonban oly nyilvánosan működött, hogy nemsokára több magánember is kezdé a koronát nyomozni; a kormány tehát jónak látta a bizottmányt elnapolni: Clannern ezalatt tovább nyomozott, Karger pedig hadtestéhez Trieszbe ment.

Midőn Kempen altábornagy ő excja mostani magas állásába helyeztetett, a magyar sz. korona fölfedezését oly fontosnak találta, hogy e végre új bizottmányt nevezett ki, mely észrevétlenül bár, de annál buzgóbban folytatá munkálatait. Szerencsés véletlen által ő excja messze kiható számításainak alkalom nyílt, az ernyedetlenül folytatott művet befejezheti. Je-

len év tavaszán ugyan is az Allion hegye körüli vidéket nagy árviz borítván, Kossuth arról gondolkodott Londonban, hogy a szent jelvényeket, nehogy elromoljanak, hatalmába kerithesse, s e végül összekötetésbe tevő magát bizonyos szembőllyel az ujsorvai szigeten.

A terv Kempen altábornagy tudomására jött s ennek mélyen átgondolt intézkedései folytán meg is bukkott. Karger hadbíró Trieszbe Bécsbe rendeltetett s ujjab utasításokat kapott az ügy további vitelére. Minden nesz nélkül megtétettek az elővigyázati rendszabályok, melyeknek következtében semmiféle ásatás végbe nem mehetett a nélkül, hogy fel ne fedeztetett volna. A vidéken éjjel-nappal czirkáltak csendőrök és a románbátai határőr-ezred szerezsánai, kik aztán a kincset mint diszörök fel is kísérek. Ezen czirkálások nem voltak sikertelenek. Az örök ugyan is elfogtak egy 19 éves zsidót, ki a sás között rejtkezdedt és Kossuth tervét létesíteni akarta.

Ez n tervről a külföldi menckültek is tudtak, s Szemere kinyilatkozatá, hogy inkább a haza, mint annak hirtokába juttatja az elásott kincset, ki azt oly veszélybe döntötte. Kempen altábornagy finom tapintatának sikerült kieszközölni, hogy a haza e szolgálatot megnyerje, s aug. 28-dikán Párisból megküldettek Bécsbe az iratok, melyek a titok kulcsát magokban foglalák. Egy cs. k. tolmács a legrészletesh utasításokkal azonnal Karger hadbíróhoz küldetett, s ez már sept. 6-dikán táviratilag jelenté Kempen altábornagynak, hogy a helyiség pontosan megegyez a vett utasításokkal, további rendeletet kérvén egyuttal az ásatás haladéktalan megkezdésére. Másnap munkához láttak s már sept. 8-dikán reggeli 8 1/4 órákor két határőr örömriádása jelenté, hogy ásójok a vasládába ütődött s így Isten segítségével a kincs meg van találva. P. N.

LEVELEZÉS.

Margitá sept. 23. Sokan hasonlítják városunk csendes haladását a rákéhoz s e kritikuskoknak némi részben van igazuk. Olvasó egytelünk ugyan megszűnt, de van reményünk mielőbbi ismétlétesítéséhez, s így tüstént leend több közlekedésünk az irodalom terén. Színészeink nincsenek, bár szívszakadva ohajtjuk körünkbe bár melyik társulatát honunknak, mint kikelet vándor madarát hosszú tél után.

Nem lesz érdektelen egy furcsa tény fölemlíteni, intő például a könnyenhióvőknek:

Városunknak, egy tehetős kovácsmesterével valamiképp vidéki agg cigány nő jött ismeretségbe, ki annak családja szives jótéteményeit gyakran vevé igénybe. A cigány nő elmeni szándékozáván a városból, nem akart úgy távozni, hogy halála jelét be ne bizonyítsa.

„Tömérdek kincs van a kegyelmed házába elrejtve, Tóbiás mester!“ ha úgy látná szemével, mint azt nékem hatalmamban van látni!

A mester bámult.

„Hát hol az a kincs, Judith néne?“

„Mindjárt megmondom, hanem előbb mindent, mi fényes, ki kell takarítani a szobából s az én gondviselésem alá bizoni.

A jámbor kovács egy új Kaliforniát vélt háza környén fölfedezni, s engedett a vén aszszony tanácsainak, s a láda fenekén volt 300 ezüst forintot szinte kitakarította.

„Az említett kincs, mondá a nő, a Tóbiás mester műhelyében van, azonban 2 hétig nem szabad fölászni s az alatt senkinek csak egy szót is szólni, mert különben a kincs elszűlyed.“ Kinos virakozásban volt Tóbiás gazda nejével együtt. Többször jöttek kísértetbe, a rendes idő eltölte előtt a nagyreményű munkához kezdeni; azonban a nyert utasítást hiven megtarták. Sokáig ásták sikertelenül összevissza a műhely minden zugát, de semmit nem találtak, végre éltek a gyanuperral s rögtön mentek a jósnő szállítására, de már késő volt, mert hült helyét találtak csak. A cigány nő eltűnt a városból Tóbiás mester ezüst-s aranyáival. Sz. K.

HIRFÜZÉR.

* Hg. Schwarzenberg katonai és polgári kormányzó ur e hó 26-kán Segesvárra utazott, hogy az ott eltemetett opossz tábornok Scariatine sirjánál emelt emlék leleplezésénél s fölszentelésénél jelen legyen.

* Bolkács helységben e hó 12 és 13-ka éjelén 52 gazdát tön koldussá a gonosz kezek által okozott tűzvész.

* Az erdélyi kath. egyházmegyei papság Csik-Somlyóba van összegyűlve s a jesuitákat várja oda. E férfiak egyike már ott van s a papoknak beszédet tart állásuk felől, s kijelöli az utat, melyen a lelkipásztoroknak járniok kell, hogy hiveiket a jámborság és hit ösvényén vezethessék.

— Az oktatásügyministerium összezeiratá mindazon helységeket, melyek bizonyos egyház körébe tartoznak, s melyekben eddigé iskola nem létezik, hogy kitűnjék, hol van szükség iskolák felállítására, hogy e végre a kellő lépéseket megteenni lehessen.

— A párisi veteménycsarnokban f. hó 8-kán egy óriás tököt mutogattak, melynek átmérője 9 láb volt és 274 fontot nyomott.

— A nagy természetbúvár Humbold Sándor e hó 14-én 85-k születése napját ünneplé.

— Gr. Festetics Tassillo a Georgicon czimű felosztott okozásziati intézet mintegy 2700 darabból álló ásványgyűjteményét a n. muzeumnak ajándékozta.

— A szent koronai jelvények megnézésére két nap alatt legalább 40—45 ezer ember ment át Pestről Budára.

— E hó 10-kén éjjel 1 1/2 órákor Vinnecke egy új üstökösöt fedezett fel, melynek átmérője 3' s már elég világos. Ez az idén már a negyedik üstökös.

— A vaspályákon, miként beszélik, orvosokat és sebészeket fognak alkalmazni, a kik a történetű szerencsétlenségeknél segílyül legyennek.

— A pityókatermés felől a birodalom legtöbb vidékeiről igen kedvező hírek érkeznek; azt hiszik, hogy e körülmény nem marad befolyás nélkül a gabana-árakra.

— Párisban jelenleg 110,000 darab ló van. Számuk két év alatt 20,000-rel szaporodott.

— A birodalom összes postahivatalainál julius hó folytán 3,679,400 darab levelet adtak fel.

— A budapesti műegylet összes részvényesei száma 1500-nál már többre megy. Közzelebről az egyháziak közül sokan vettek részvényeket.

— A Marost Arad és Szeged közt szabályozni fogják, mi azon jó eredményt fogja szülni, hogy e folyón majd gőzhajók is közlekedhetnek s a vidék kevésbé lesz áradásoknak kitéve.

— Karvasy A. „Váltójog“ című kézi könyvet irt főleg a kereskedelmi és ipartanodák számára. A munka magyar és német nyelven van szerkesztve.

— Somogyban egy nem egészen 13 éves leányt sokáig a vízkórság ellen gyógyítának, midőn egészen váratlanul gyermeket szült. A gaz csábító nevét nem tudhaták meg, mert a szerencsétlen leány iszonyu kínok közt csakhamar kimult.

— Cavarretti tudor Lódiában azzal dicsekszik, hogy ő az eperfa-levelekből vegyészeti úton selymet állít elő. Ha erre képes, úgy tán abban sincs lehetőség, hogy a szénából birka nélkül gypaját készítsen.

— A Pesti Napló azon örvendetes hirt közli, hogy a koronaünnepélyre Pestre ment magyar mágánások közül többen ahoz értőket megbiztak, hogy számukra teljes magyar könyvtárakat állítsanak össze. E követésre méltó példa mellé nevezett lap azon ohajtását csatolja, hogy bárcsak a község i-könyvtárak létesítéséről is komolyan kezdenének gondolkozni az illető hivatalnokok.

Köszönetnyilatkozvány.

A száslónai tűzkárosultak fölségéllésére a kolozsváriak önkényes adakozásából együtt 296 ezüst frt. 39²/₃ kr., egy a hangversenyből jött 150 ezüst frt. 43 kr., felküldött segedelemért a cs. k. kat. vid. mlgs. parancsnokság f. év septemb. 10-ről 10,859. M.D.C. sz. alatt kelt rendeletében halás köszönetet nyilvánítván a szerencsétlen tűzkárosultak nevében mind e városi közönségnek, mind mlgs. Horváth Mihály urnak, a ki az itteni casinóban 46 ezüst frtot gyűjtött, mind e jótékony czélra adott hangversenyben működöknek; ezt az illetöknek, maga szives köszönete mellett, örömmel nyilváníja a kolozsvári tanács szeptember 26-kán 1853.

Wendler,
ideigl. polgármester.

M O Z A I K.

* Amerikában Wise nevű léghajós komolyan tervez egy léghajó-postát, mely Amerika és Europa

közt közlekedjék, s e végre egy 125 láb átmérőjű golyót akar készíteni. Kormányszására nézt a rendszeres szeleket szándékozik felhasználni.

* A könyvnyomtatás valószínűleg nevezetes változásnak néz elé azon fontos találmányok következtében, melyet Benyowszki tett, s melynek létesítésére Londonban társulat alakult. A betűk czélszerűbben vannak rendezve; egész szokat alkotó jegyek vannak, úgy hogy egy szedő egy óra alatt 5000—7000 betűt szedhet. A betűszekrényekbe 200,000 betű tér s még is csak akkora helyet foglalnak el, mint eddig. Egy szedő egyszerre kettős szedést tehet, a mi nagyobb kiadású hirlapoknál szükséges; a közőket a megkívánt számmal egyszerre ki lehet emelni; egy új sajtó óránként 20,000 nyomást tesz, s festő-hengerei mindig rugékonyak maradnak.

* A fát víz-áthathatlanná tenni. Egy berlini asztalosnak többszöri kísérlet után sikerült a leglgyabb fanemeket is, mint jegenye, hárs és fenyőfa, a víztől áthathatlanná tenni, és pedig az által, hogy az egészen kiszáradt fát forró lenmagolajjal egymás után többször behuzta s végül vastagon megpoliturizta. Az így elkészült fából vízvezető csöveket is lehet készíteni.

* Franciaországban nem rég egy földész-család vacsorához salátát evett, a melybe bürök-levelek voltak vegyülve, s kevés idő múlva annak

minden tagját oly vídamság szállta meg, hogy az összecsendülő szomszédokra nézt meggyeltek tánczoltak a szobában. Végre sikerült egy orvosnak vídamságuk okát meg tudni s a mérges növény veszélyes hatásának kellő gyógyszerrel elejét venni.

* A csak 30 éves török szultánnak már 15 gyermeke van. 1840-ben 3 gyermeke, 1841-ben ismét három, 1846-ban egy, 1848-ban kettő, 1849-ben egy és 1850-ban újra három született.

* Walter Scott műveit összesen 370,000 p. forintot kapott kiadótól, s nyomtak belőlük mindössze 141,809 példányt. Kár hogy ellentétül ide nem jegyezhetjük mit kapott Vörösmarty összes műveit!

* Hogyan jutnak nőink a szép strutz-tollakhoz? Minthogy a strutz nagyon vad s bajos hozzá közeliférni, a vadászok strutzbörbe bújnak s így mennek a pusztára, ott e madárnak minden mozdulatát utánozzák, s ha e csel által sikerül áldozatjokhoz közel jutni, azt nyállal lelovik, a mely megmérgezett csontheggyel ellátott, 2 láb hosszú, könnyű nádból áll, hogy ne sértsék meg nagyon a ritka madarat, csak így lehet a legszebb tollakat szerezni.

* Kiszámították, hogy Amerikában minden tízezer emberre egy hirlap esik, Ázsiában 14 millióra esik egy. Hát Európában? Hát Magyar- és Erdélyországban?

HIRDETÉSEK.

HIVATALOS.

(229)

(3-3)

Hirdetés.

6747.

A nagy-ági cs. kir. bánya számára 185³/₄-re szükségelt gabonamennyiség-re, mely áll 15,000—20 kupás véka nehéz elegybuzából s 3000 véka töröküzából f. év october 20-án a nagy-ági hivatal-irodában árlejtés fog tartatni, s az említett gabona-nemek szállítása a kevesebbet kívánónak következő föltételek mellett fog átadati:

1-ör E gabnak szállítása évszedenként történik, amelyhez határnapok felett az árlejtés napján fog tánczkoszás tartatni s határozat hozatni.

2-or A szállítandó gabonának teljesen száraznak, épnek, tisztának, frissen s nem költesnek kell lenni, két rész tiszta buzából s egy rész tökéletesen egészséges rozsból állani, s egy 20 kupás véka ilyen elegybuzának 36 bécsi fontot, s a töröküzának 38 fontot kell nyomni.

3-or A vállalkozó törvényesített ajánlata után rögtön tartozik a magára vállalt szállítás arányához mért 10 pct. biztosítékot letenni akár készpénzben, akár állampapirokban, ezek börzefolyama szerént, a mely a szerződési kötelezettségek biztosítása végett egy leté-level mellett a cs. k. bányapénztárba fog letetni s a megtörtént szállítás után rögtön visszaadatik.

Szállítai kívánók tehát a fennemlített napon délelőtt vagy személyesen vagy törvényes felhatalmazással ellátott megbizottjaik által jelenjenek meg Nagy-Ágon, vagy írásbeli ajánlataikat, felhozásával a szállítai szándékozott gabona mennyi- és minőségének, s a szállítás mennyiségéhez mért 10 pct. bánatpénz melléklésével a kitűzött árlejtési nap előestvéjéig nyújtsák bé a nagyági cs. k. bányagazgatóságához.

A cs. k. bánya-kerület igazgatóságától.
Nagy-Ágon, septemb. 15-én 1853.

(230)

(1-3)

9628. 1853.

Fogyasztásiadó

ÁRVEREZÉS.

A cs. k. kerületi pénzügy-igazgatóság közhírré tetetni kívánja, miszerint a fogyasztási adó — a bor és husmérés használatára nézt Torda helység-

ségben, egy évre, u. m. folyó 1853-dik év november 1-től 1854-ik év october utolsó napjáig közárverés útján a többet ígérőnek haszonbörbe fog adati. Az erre nézt felkiáltandó összeg, a bormérésért 1300 f. és a husmérésért 2000 f. mint haszonbör fizetendő.

Haszonbörlelül elfogadjatik mindenki, ki a törvények és az országos alkotmány által attól elzárva nincsen.

Az ilyetén jogok átvétele s további haszonbörbe vételétől kirekesztetnek azok, kik valamely bűn elkövetéséért fenytítés alá vonandók, vagy valamely criminalis kereset alatt vannak, melyek oddig a törvényes bizonyítványok hiánya miatt maradtak csak függőben.

Ki nem tulajdon maga, hanem a más számára árverez, köteleztetik felhatalmazó-levele által magát, az árverező bizottmány előtt igazolni, azt oda beadván.

Az árverésben résztvenni kívánók, köteleztetnek a felkiáltási összeg tizedrésztét vagy készpénzben vagy kötelezvényekben, addig is mig az árverés szerint a valódi haszonböri összeg meg tudódnék, befizetni; mely az árverezés végével, csak a többetígertől fog benmarasztatni, s a többiek bánatpénze pedig kiadatik.

Az árverezés, a felsőbb hatóság beleegezési joga fennhagyása mellett történend.

A haszonböri összeg biztosítására nézt, köteleztetik a haszonbörle a felsőbbség által megerősített árverésizével és beleegeyzést kezéhez nyrendő naptól számítva, legfeljebb 8 napok alatt, egy évi haszonböri összeg egynegyed részét cautio gyanánt a haszonböri alku kelésénél megismert módon, akár kész pénzben, akár kötelezvényben, akár fekvő realis hypothekában, melyet a haszonbörle maga tulajdon költségén telekkönyvileg a haszonbör-jövedelmére átiratni s azt a fogyasztási adót kezelő hatósághoz letenni s beadni tartozik, mely alkalmommal azon előbb leletit bánatpénze is belészámítandó, vagy realis hypotheka mellett visszaadandó leszen.

A megállított haszonböri összevet, a haszonbörle, havonként, minden hónap végével, még pedig ha annak utolsó napja, innep- vagy vasárnap lenne, az azt megelőző művésnapon a kijelölt pénztárba befizetni tartozik.

A kitűzött haszonböri idő kezdetétől fog a haszonbörle a haszonbörbe vett jogok használatába a fogyasztásiadó hatóság által beiktatodni.

A haszonbörlelőnek az országos kormányzóság által, a haszonbör ideje alatt, hogy a bor- és husmérés után esendő fogyasztásiadót, a magas pénz-

ügyi ministerium 1851-e február 13-án kibocsátott s abban foglalt szabályok szerint bevehesse — felhatalmazatik.

Valamint a haszonbörle, a fennemlített rendelet szerint, kivéven annak 42-ik §. foglalt két pontját — a fogyasztásiadó javadalmában tökéletesen részesülend, — úgy minden kifogás nélkül köteleztetik ő is, az említett rendelet szabályaihoz magát alkalmaztatni és minden, a haszonbör ideje alatt, a haszonbörbe vett javadalmakra vonatkozó rendeleteknek eleget téve engedelmeskedni.

A haszonbörlelőnek szabadságában álland a haszonbörben vett javadalmat egészen vagy részletesen is subarendatoroknak átadni, kik mindazonáltal úgy tekintetnek a jövedelemre nézt, mint csak kezelői a haszonbörlelőnek s azok kirekesztése mellett, a haszonböri kötelezvény pontjai értelme szerint, egyedül csak is a haszonbörle marad felelősenek a haszonbör megfizetésére nézt.

Az árverezés bevegeztével, utólagosan többetígertők el nem fogadtnak, s ha ne talán még is megjelenének, azonnal elutasitvatnak.

Az árverezés a városi tanács vagy a pénzügybör bizottmányi hivatalnál Tordán fog folyó év october 10-kén reggeli 10 órakor pontosan megkezdődni.

A többi feltételeket az árverezési jegyzőkönyvekből láthatni, melyek egy valódi kötelezvény helyett szolgálódnak s melyek bővebb felvilágosítás tekintetéből, az ilteni cs. k. ker. pénzügyigazgatóságánál, egy a Beszterceinél, Szászvárosi- N. Szebeni- Brassói és M. Vásárhelyinél, valamint a tordai pénzügybör bizottmányánál, a Kolozsvár városi tanácsánál, a cs. k. ker. bizottságoknál Sz. Somlyón és Dézsen megtalálhatók.

A cs. k. ker. pénzügy-igazgatóságtól
Kolozsvárt sept. 27-én 1853.

MAGÁN HIRDETÉSEK.

(223)

(5-20)

Kolozsvárhoz 5—6 órai távolságra

olyan eladó jószág

kerestetik, melynek legyen jó udvarháza, megkívántató minden gazdasági épületekkel, — legyen három fordulón 250 köbölre való szántóföld — 100 szeker szénát termő hely és erdő. — Az eladni szándékozó jelentse magát Kolozsvárt Tilsch ur kereskedésében.

(231)

Bájer Rudolf arczképfestő Bécsből

ajánlja magát ily nemű festvények készítésére. — Lakása Búzaútcza 90 sz. Bővebb értesítést vehetni s dolgozatait láthatni Tilsch János könyvkereskedésében.

(232)

TILSCH könyvkereskedésében megszerezhetőek:

- Az austriai közönséges POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV betűrendben (kézikönyvül bírák és ügyvédek számára) Szerkeszté Kléh István, Pest. 1853. 2 f. 20 kr.
- Osztrák POLGÁRI JOG ELVEI. Az újabb jogeszmék szerint rendezte és felvilágosítással ellátta Kállos Lajos Pest 1853 2 f. 40 kr.
- Az új polgári perrendtartáshoz tartozó PELDÁNTYAR, vagyis: törvénykezési IROMÁNYPELDÁK GYŰJTEMÉNYE. Pest 1853 2 f.
- A VÁLTOJOG, főleg kereskedelmi és ipartanodák számára. Irta Karvazy Ágoston. Pest 1853 1 f.
- Erläuterungen über die Avilitats-Verhältnisse. Von einem praktischen Juristen. Wien 1853 45 k.
- A HASSÉRVEKRÖL. Irta Balassa János. Pest 1853 1 f. 26 kr.
- Lacordaire EGYHÁZI BESZÉDEL. Franciaából Alajos Károly. Pest 1853 1 f. 20 kr.
- Hecdingers Selbsta dvokat. 6-te Auflage. Wien 1853 2 f.
- PUNCS. Irta Beöly László. Komárom 1853 1 f. 12 kr.
- A magyar nemzeti irodalom TÖRTÉNETE. Irta Toldy Ferencz. 2-ik javított kiadás 2 köt. Pest. 1853 2 f.
- A SZERELEM GYERMEKEI. Regény Sue Jenőtől. Fordította Gerő 2 köt. Pest 1853 2 f.
- MONT-REVECHE. Regény, irta Sand György. Pest 1853. 3 köt. 1 f. 48 k.
- ÜTI NAPLOMBÓL. Irta b. Podmaniczky Frigyes. Pest. 1853 2 f.
- Faludi Ferencz minden munkái. Kiadta Toldy Ferencz. Pest 1853 4 f.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. — Kiadja TILSCH JÁNOS.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézete betűivel.